

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej K. W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 29 grudnia 2021 r., V ACa 472/20,

w sprawie z powództwa K. W.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

1) uchyla zaskarżony wyrok:

**a) w punkcie 1 tiret pierwsze i także w tej części oddala apelację
pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 lipca
2020 r., II C 558/18;**

**b) w punkcie 2, w części oddalającej apelację powódki od
rozstrzygnięcia o oddaleniu powództwa o odsetki od kwoty
363 476,75 (trzysta sześćdziesiąt trzy tysiące czterysta
siedemdziesiąt sześć i 75/100) zł za okres od 19 lipca 2018 r. do 25
maja 2021 r. i zasądza od pozwanego na rzecz powódki odsetki
ustawowe od kwoty 363 476,75 (trzysta sześćdziesiąt trzy tysiące**

czterysta siedemdziesiąt sześć i 75/100) zł za okres od 19 lipca 2018 r. do 25 maja 2021 r.;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2 700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od doręczenia pozwanemu odpisu niniejszego orzeczenia tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Marta Romańska Karol Weitz Roman Trzaskowski
[dr]

UZASADNIENIE

Powódka K. W. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od Bank S.A. w W. kwot 363.476,75 zł i 47.140,02 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od wniesienia pozwu, jako podlegających zwrotowi świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy z 15 lipca 2005 r., nr [...] o kredyt hipoteczny „[...]”, waloryzowany kursem CHF. Na kwotę 363.476,75 zł składały się: kwota 354.636.82 zł jako suma rat kapitałowo-odsetkowych spłaconych do wniesienia pozwu, kwota 7.590,40 zł tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu własnego kredytu, kwota 1.249,53 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu, kwota 47.140,02 CHF jako suma rat kapitałowo-odsetkowych spłaconych do wniesienia pozwu. W piśmie z 21 listopada 2019 r. powódka wniosła o zasądzenie dalszej kwoty 15.472,30 CHF, jako sumy rat kapitałowo-odsetkowych zapłaconych przez nią za okres od lipca 2018 r. do października 2019 r. z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od złożenia tego pisma, a w piśmie z 21 maja 2020 r. powódka wniosła o ustalenie, że umowa nr [...] o kredyt hipoteczny „[...]” waloryzowany kursem CHF z 15 lipca 2005 r. jest nieważna.

Pozwany Bank S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 9 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]” waloryzowany kursem CHF,

zawarta przez strony 15 lipca 2005 r., jest nieważna (pkt I), zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 62.612,32 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwot: 47.140,02 CHF od 19 lipca 2018 r. i 15.472,30 CHF od 14 stycznia 2020 r. (pkt II), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt III).

Sąd Okręgowy ustalił, że zawarcie ocenianej w sprawie umowy kredytowej poprzedzone zostało złożeniem przez powódkę wniosku kredytowego, w którym określiła kwotę kredytu na 625.000 zł z okresem kredytowania na 360 miesięcy i równymi ratami kapitałowo-odsetkowymi do spłaty, a jako walutę kredytu - CHF. Pozwany ustalił, że powódka ma zdolność kredytową wyłącznie do uzyskania kredytu waloryzowanego do franka szwajcarskiego (CHF) jako najniżej oprocentowanego i na kwotę 624.766 zł. Powódka nie negocjowała warunków kredytu. Ważna była dla niej wysokość rat szacowana na kwoty 2.400-2.500 zł. Powódka wiedziała, że rata kredytu będzie przeliczana po kursie CHF. Doradca banku zapewnił powódkę, że CHF to stabilna waluta, a przedstawiona oferta to najbezpieczniejsza forma kredytu.

14 lipca 2005 r. powódka podpisała z B. S.A. w W. (obecnie Bank S.A. w W.) umowę nr [...] o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „[...]”, waloryzowany kursem CHF, na sfinansowanie przedpłat na koszty budowy i nabycia lokalu mieszkalnego w kwocie 566.616 zł oraz na sfinansowanie remontu lokalu w kwocie 58.150 zł (§ 1 ust. 1A umowy). Kwota kredytu wynosiła 624.766 zł (§ 1 ust. 2 umowy), a CHF był walutą jego waloryzacji (§ 1 ust. 3 umowy). Okres kredytowania ustalono na 360 miesięcy, tj. od 14 lipca 2005 r. do 15 lipca 2035 r., a do spłaty kredytu miało dojść w równych ratach kapitałowo-odsetkowych uiszczanych do 15 dnia każdego miesiąca (§ 1 ust. 4-6 umowy). Kredyt podlegał wypłacie w złotych, w IV transzach (§ 5 ust. 1 i 2 umowy). Kwota kredytu wyrażona w CHF została określona na podstawie kursu kupna CHF w tabeli kursowej banku z dnia i godziny uruchomienia jego transzy (§ 7 ust. 1 umowy). Na dzień wydania decyzji kredytowej oprocentowanie kredytu wynosiło 2.75%, lecz w okresie ubezpieczenia kredytu jego oprocentowanie było zwiększone o 1,00 punkt procentowy (p.p.) i miało wynosić 3,75%. Po zakończeniu okresu ubezpieczenia obniżenie oprocentowania kredytu o 1,00 p.p. miało nastąpić od daty spłaty najbliższej raty (§ 1 ust. 8 umowy).

Prawnym zabezpieczeniem wierzytelności o zwrot kredytu była hipoteka kaucyjna do kwoty 937.149 zł (§ 3 ust. 1 umowy), ubezpieczenie niskiego wkładu własnego w wysokości 3,50% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym a wkładem faktycznie wniesionym, tj. 4.366,81 zł. Podlegało ono automatycznej kontynuacji w razie braku całkowitej spłaty zadłużenia objętego ubezpieczeniem lub braku wystąpienia innego zdarzenia kończącego okres ubezpieczenia, a łączny okres ubezpieczenia nie mógł przekroczyć 120 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym wypłacono kredyt. Powódka upoważniła bank do pobrania środków na opłacenie składki z tytułu kontynuacji ubezpieczenia z rachunku (§ 3 umowy).

Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej. Do zmiany wysokości jego oprocentowania mogło dojść w razie zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju, którego waluta jest podstawą waloryzacji (§ 11 umowy). O każdej zmianie oprocentowania bank miał powiadomić kredytobiorcę na piśmie, lecz informacja na temat obowiązującego oprocentowania miała być też podana na stronach internetowych banku. Informację o wysokości rat kapitałowo-odsetkowych po zmianie oprocentowania kredytobiorca mógł uzyskać za pośrednictwem [...] oraz sieci Internet (§ 11 ust 1-3 umowy).

Powódka zobowiązała się do spłaty kredytu miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i kwotach według harmonogramu spłat, stanowiącego załącznik nr 1 i integralną część umowy, doręczanego listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat sporządzany był w CHF (§ 12 ust. 1 i 2 umowy). Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane miały być w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej B. Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14.50 (§ 12 ust. 5 umowy).

Umowa została zawarta z wykorzystaniem wzorca umownego przedłożonego przez bank, którego postanowienia nie zostały zmienione w wyniku negocjacji. Integralną częścią umowy kredytowej był „[...]” („regulamin”). Powódka oświadczyła, że zapoznała się z nim i uznała jego wiążący charakter (§ 28 umowy).

7 września 2006 r. strony aneksowały umowę kredytową w zakresie § 1 ust. 1A i 11, § 2 ust. 3, § 3 ust. 7 oraz § 4 ust. 3 pkt 3 umowy. Stwierdziły m.in., że powódka na cele nabycia lokalu uzyska kwotę 566.616 zł, a na finansowanie remontu kwotę 58.150 zł.

Kredyt został uruchomiony w IV transzach: I transza - 17 sierpnia 2005 r. w kwocie 112.350 zł (44.070,92 CHF), II transza - 8 listopada 2005 r. w kwocie 55.961 zł (21.848,67 CHF), III transza - 23 grudnia 2005 r. w kwocie 55.961 zł (23.063.39 CHF), IV transza - 17 października 2006 r. w kwocie 58.150 zł (24.358.06 CHF).

Powódka zawarła umowę jako konsumentka. Po kilku latach od zamieszkania w lokalu kupionym za środki z kredytu zarejestrowała pod tym adresem działalność gospodarczą, faktycznie wykonywaną w innych miejscach. Po kilku latach od zawarcia umowy powódka przez rok lub dwa rozliczała spłaty rat kredytu w ramach kosztów prowadzonej działalności gospodarczej.

23 stycznia 2009 r. Bank zaproponował powódce zmianę sposobu naliczania oprocentowania na oparte o stałą marżę oraz LIBOR 3M CHF, w wysokości 3,10%.

Od 1 lipca 2009 r. pozwany umożliwił zawarcie aneksów do umów kredytowych upoważniających kredytobiorców do spłacania kredytu bezpośrednio w walucie jego waloryzacji (CHF). 30 czerwca 2014 r. strony aneksowały umowę w ten sposób, że pozwany zapewnił powódce możliwość zmiany waluty spłaty rat ze złotych na walutę waloryzacji oraz z waluty waloryzacji na złote. Wysokość kursów kupna i sprzedaży waluty obowiązujących w danym dniu roboczym mogła się zmieniać. Decyzja o zmianie kursów waluty CHF i o jej częstotliwości była podejmowana przez bank, który ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą każdego dnia zwykle o godzinie 8:00 na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach internetowych Reuters i Bloomberg oraz po dodaniu do średnich kursów ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego. Tabela stosowana jest do wszystkich operacji walutowych z klientami banku w godzinach od 8:00 do 16:30. Raty kredytów hipotecznych zgodnie z umową kredytową rozliczane są według tabeli kursowej o godzinie 14:50.

Aneksem z 30 czerwca 2014 r. strony zmieniły postanowienia § 1 ust. 8 i 9, § 11 oraz § 27 umowy.

W okresie od 15 września 2005 r. do 16 czerwca 2014 r. powódka wpłaciła na poczet rat kredytowych kwotę 354.636,82 zł oraz od 15 lipca 2014 r. do 15 czerwca 2018 r. kwotę 47.140,02 CHF, od 16 lipca 2018 r. do 15 października 2019 r. kwotę 15.472,30 CHF. Powódka w ramach kosztów kredytu zapłaciła: prowizję za jego udzielenie w kwocie 1.249,53 zł, składki na ubezpieczenie w kwocie 4.366,81 zł i 3.223,59 zł.

28 maja 2018 r. powódka wystąpiła z reklamacją umowy kredytowej z uwagi na wprowadzenie do niej niedozwolonych klauzul. Zarzuciła też przedawnienie roszczeń banku i wezwała go do zwrotu całej kwoty stanowiącej sumę wpłaconych przez nią rat kapitałowo-odsetkowych w związku z nieważnością umowy oraz do zwrotu kwot wynikających z obciążania jej kosztem ubezpieczeń i stosowania podwyższonej marży do czasu ustanowienia wszystkich zabezpieczeń.

Pozwany pismem z 25 czerwca 2018 r. odmówił uwzględnienia reklamacji.

Sąd Okręgowy uznał, że postanowienia umowy zawartej przez powódkę jako konsumentkę z poprzednikiem pozwanego podlegają ocenie na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. Umowa – oceniana przez pryzmat jej treści a nie sposobu wykonywania – jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ strony nie uzgodniły jednoznacznego brzmienia postanowień o indeksacji kredytu, dotyczących głównych świadczeń stron. W umowie nie określono zasad ustalania kursów waluty indeksacji, brak w niej rzetelnej informacji o ryzyku walutowym przy jednoczesnym wykreowaniu takiego ryzyka przez indeksację oraz o rodzajach kursów stosowanych do przeliczeń. Kredytobiorca w chwili podpisania umowy powinien mieć informację o kwocie kredytu, którą uzyska i zobowiązany będzie spłacić. Ze względu na jednostronne

określanie kursu CHF przez pozwanego, powódka dowiadywała się o wysokości transz przy ich wypłacie, po ich obliczeniu przy zastosowaniu dowolnie ustalonego przez pozwanego kursu CHF. Zobowiązanie powódki ustalone było w CHF i ta waluta w okresie spłaty kredytu była podstawą określania wysokości kapitału pozostałego do spłaty i odsetek. Nie tylko wysokość kapitału kredytu była jednostronnie ustalona przez pozwanego, lecz w każdym okresie trwania umowy pozwany naliczał dodatkowo odsetki od kapitału obliczonego w wyniku zastosowania dowolnie określonego kursu CHF.

Sąd Okręgowy uznał brak jednoznacznego określenia w umowie wysokości głównych świadczeń stron za sprzeczny z naturą stosunku kredytowego. W świetle art. 353¹ § 1 k.c. nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne upoważniały jedną ze stron do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony. W umowie nie zastrzeżono, że kurs waluty wpisywany do tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu przeliczania całej kwoty kredytu na CHF, a następnie w dniu spłaty każdej kolejnej raty ma przybrać wartość rynkową albo jakąkolwiek wartość możliwą do ustalenia i przewidzenia przez drugą stronę umowy. Umowa, w tym regulamin, nie przewidywała żadnych kryteriów, wedle których miałby być ustalony kurs z tabeli.

Umowa kredytowa zawierająca nieprecyzyjne postanowienia jest sprzeczna z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz.U. z 2024 r., poz. 1646, dalej - pr. bank.). Przedmiotem kredytu musi być bowiem określona kwota kapitału udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę, do której zwrotu jest zobowiązany. W umowie bank zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie stosowanym do przeliczeń, uzyskiwanej ze względu na stosowanie dowolnie ustalanego kursu waluty.

Sąd Okręgowy przyjął, że oceniana umowa nie została ważnie zawarta z uwagi istotne wady prawne. Nie określono w niej wysokości świadczenia podlegającego wypłaceniu powódce i rat, w których kredyt miał być spłacany, nie określono też obiektywnego i jednolitego sposobu ich ustalenia. Wady te podlegają sankcji przewidzianej w art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 pr. bank. w związku z art. 353¹ k.c. Nieważność umowy oznacza, że strony powinny zwrócić sobie spełnione w jej wykonaniu świadczenia (art. 405 w związku art. 410 § 1 i 2 k.c.). Skoro jednak powódka uzyskała świadczenie od pozwanego, które także ma obowiązek mu zwrócić, to jej świadczenia spełnione w złotych na rzecz pozwanego mają swoją podstawę prawną i nie są nienależnymi do momentu, aż nie przekroczą wysokością kwot, które otrzymała od pozwanego. W dacie zamknięcia rozprawy taka sytuacja jeszcze nie nastąpiła. Uwzględnieniu podlegało natomiast roszczenie o zwrócenie powódce świadczenia spełnionego przez nią na rzecz pozwanego w CHF.

Roszczenie o odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 47.140,02 CHF, zgłoszone po raz pierwszy w pozwie, Sąd Okręgowy uznał za usprawiedliwione za okres od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu, co nastąpiło 18 lipca 2018 r. Roszczenie o odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 15.472,30 CHF, zgłoszone po raz pierwszy w piśmie z 21 listopada 2019 r., Sąd Okręgowy uznał za usprawiedliwione od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu tego pisma, co nastąpiło 13 stycznia 2020 r. Roszczenie odsetkowe w pozostałym zakresie zostało oddalone.

Wyrokiem z 29 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, w częściowym uwzględnieniu apelacji pozwanego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego z 9 lipca 2020 r. w punkcie II w ten sposób, że oddalił powództwo o ustawowe odsetki za opóźnienie od kwoty 62.612,32 CHF za okres do 25 maja 2021 r., w tym od kwoty 47.140,02 CHF od 19 lipca 2018 r. i od kwoty 15.472,30 CHF od 14 stycznia 2020 r., a w uwzględnieniu apelacji powódki zasądził na jej rzecz kwotę 363.476,75 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 26 maja 2021 r. i oddalił obie apelacje w pozostałej części.

Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i częściowo jego ocenę prawną sprawy. Stwierdził, że postanowienia umowne pozwalające na jednostronne kształtowanie kursu waluty indeksacyjnej przez bank bez określenia w umowie obiektywnych kryteriów ich ustalania są w orzecznictwie Sądu Najwyższego oceniane niemal jednolicie jako niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. Takie klauzule, jak oceniane w niniejszej sprawie, zostały wymienione przez ustawodawcę w art. 385³ k.c. jako niedozwolone, co przemawia za uznaniem, iż nie podlegają one ocenie na podstawie art. 58 k.c. Ich wprowadzenie do umowy powoduje, że określona w niej została wyłącznie kwota uruchomienia kredytu, tj. zobowiązanie banku do wypłaty określonej kwoty wyrażonej w złotych. Wysokość salda kredytu, sposób jego wyliczenia oraz zasady, w oparciu o które miały być określone zobowiązania do spłaty rat, pozostały niedookreślone. Stosownie do tych postanowień bank kształtował wysokość świadczeń powódki dopiero na etapie wykonywania umowy, kierując się przy tym kryteriami pozaumownymi. W umowie nie sprecyzowano miernika waloryzacji, a w konsekwencji także sposobu ustalenia oprocentowania kredytu.

Sąd Apelacyjny dostrzegł, że Sąd Okręgowy opowiedział się wprawdzie za zastosowaniem do umowy zawartej przez strony sankcji nieważności przewidzianej w art. 58 k.c., lecz postanowienia tej umowy ocenił także w świetle przesłanek określonych w art. 385¹ § 1 k.c. i uznał za abuzywne postanowienia nakładające na powódkę nieograniczone ryzyko kursowe oraz upoważniające bank do ustalania kursów waluty waloryzacji w jego tabelach, bez sprecyzowania, w jaki sposób mają być tworzone i z przyzwoleniem na stosowanie do przeliczenia świadczeń stron kursów kupna i sprzedaży waluty, a różnice między nimi były dodatkowym źródłem

zysku dla banku. Niezależnie od tych szczególnych uprawnień, jakie przewidział dla siebie bank w stosunku umownym z powódką, przed zawarciem umowy kredytu nie pouczył jej należycie o ryzyku kursowym właściwym konstrukcji umowy kredytu waloryzowanego kursem CHF.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że wprowadzić żaden z zarzutów apelacyjnych pozwanego nie był skuteczny, jednak stosując z urzędu – w zakresie zaskarżenia – właściwe prawo materialne, tj. art. 481 § 1 i 2 k.c., zmienił wyrok na korzyść pozwanego i oddalił powództwo o odsetki za okres do złożenia przez powódkę 17 maja 2021 r. oświadczenia o odmowie udzielenia zgody na związanie niedozwolonymi postanowieniami umownymi i na ponoszenie ryzyka upadku umowy, które wpłynęło do Sądu 25 maja 2021 r. Sąd Apelacyjny przyjął, że najpóźniej tego samego dnia pismo wraz z kpią oświadczenia dotarło do pozwanego.

Sąd Apelacyjny uznał za w znacznej części trafne zarzuty podniesione w apelacji powódki. Przyjął, że przysługuje jej roszczenie o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy, także spełnionych w walucie obcej. Uznał, że jeżeli dochodzi do bezpodstawnego wzbogacenia po obu stronach nieskutecznej umowy wzajemnej, to roszczenia o zwrot świadczeń nienależnych nie ulegają kompensacji inaczej niż na skutek potrącenia. W wykonaniu umowy kredytu powódka wpłaciła na rzecz pozwanego – poza zasądzoną przez Sąd Okręgowy kwotą 62 612,32 CHF – także kwotę 363 476,75 zł. Uwzględnieniu podlegało zatem żądanie zasądzenia tego świadczenia na rzecz powódki.

Według Sądu Apelacyjnego, przyznanie ustawowych odsetek za opóźnienie od kwoty świadczeń zasądzonych na rzecz powódki od daty wcześniejszej niż złożenie przez nią uświadomionego oświadczenia o braku woli pozostawiania w stosunku prawnym nawiązanym umową kredytową, naruszałoby zasadę wyrażoną w art. 455 k.c. Dlatego Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił w części powództwo, a odsetki za opóźnienie od kwoty 363 476,75 zł zasądził – na podstawie art. 481 § 1 i § 2 k.c. – od ustalonej zgodnie z art. 455 k.c. daty wymagalności roszczenia o tę wierzytelność, tj. od 26 maja 2021 r.

Skarga kasacyjna pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego z 29 grudnia 2021 r. została cofnięta, co prowadziło do umorzenia postępowania wywołanego jej wniesieniem postanowieniem Sądu Najwyższego z 4 września 2024 r.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego z 29 grudnia 2021 r. powódka zarzuciła, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem prawa materialnego, tj.: - art. 58 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ i art. 385¹ k.c. przez przyjęcie, że argumenty powódki co do niezgodności umowy z zasadami współżycia społecznego lub naturą stosunku prawnego wykreowanego umową kredytu powinny być kwalifikowane tylko przez pryzmat konsumenckiej ochrony i szczególnych

przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych jako stanowiących *lex specialis* w stosunku do przepisów ogólnych; - art. 385¹ k.c. przez przyjęcie, że dla uznania postanowienia umownego za bezskuteczne względem konsumenta konieczne jest złożenie przez niego oświadczenia o świadomości skutków takiej oceny, podczas gdy art. 385¹ k.c. nie uzależnia objęcia konsumenta ochroną od złożenia przez niego oświadczeń o świadomości skutków przyznania mu ochrony; - art. 385¹ k.c. przez uznanie, że gdy konsument wytacza powództwo powołując się na nieuczciwy charakter postanowień umowy i wnosi o uznanie, że umowa bez nich jest nieważna w całości, czym daje wyraz, że godzi się na wszelkie konsekwencje z tym związane, to jest on mimo wszystko zobligowany do złożenia dodatkowego oświadczenia o świadomości skutków uznania postanowienia za niedozwolone, po pouczeniu go o tych skutkach przez sąd; - art. 455 k.c. przez uznanie, że o wymagalności świadczenia na rzecz powódki można mówić dopiero od 25 maja 2021 r. mimo wcześniejszego wzywania pozwanego do zapłaty, podczas gdy pozwany pozostawał w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia co najmniej od dnia złożenia pozwu, tj. od 5 lipca 2018 r.; - art. 481 § 1 k.c. przez uznanie, że ustawowe odsetki za opóźnienie od zasądzonych w wyroku kwot należą się powódce od 26 maja 2021 r., podczas gdy pozwany pozostawał w opóźnieniu co najmniej od dnia złożenia pozwu, tj. od 5 lipca 2018 r.

Powódka wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od zasądzonej kwoty 47.140,02 CHF od 19 lipca 2018 r. do 25 maja 2021 r. i 15.472,30 CHF od 14 stycznia 2020 r. do 25 maja 2021 r., kwoty 363 476,75 zł od dnia wniesienia pozwu do 25 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Bezzasadnie powódka zarzuca, że o pozbawieniu skuteczności umowy kredytowej, którą zawarła z pozwanym 15 lipca 2005 r. powinno zadecydować dokonanie oceny postanowień tej umowy przez pryzmat zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) albo stwierdzenie, że konstrukcja umowy kredytowej z 15 lipca 2005 r. jest sprzeczna z naturą stosunku kredytowego (art. 58 § 1 k.c.).

W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, że postanowienie wykraczające poza granice swobody umów w takim rozumieniu, jak o tym stanowi art. 353¹ k.c., które z tej przyczyny może być jednocześnie zakwalifikowane jako niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c., nie jest bezwzględnie nieważne, lecz ma do niego zastosowanie sankcja określona w art. 385¹ k.c. Sankcja ustalona w tym przepisie ma bowiem charakter szczegółowy i szczególny względem tej, która określona jest w art. 58 § 1 k.c. Oznacza ona, że

kwestionowane postanowienie nie wywołuje skutków prawnych od samego początku i z mocy prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu, chyba że konsument następnie udzieli „świadomej, wyraźnej i wolnej zgody” na to postanowienie i w ten sposób zapewni jego skuteczność (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56, i cytowane w jej uzasadnieniu obszerne orzecznictwo). Takie określenie sankcji pozwala konsumentowi na podjęcie decyzji co do pozostawania w relacji umownej z przedsiębiorcą, jeżeli – mimo abuzywności klauzul uzna to za korzystniejsze dla siebie, a tej możliwości nie miałby w razie zastosowania sankcji nieważności postanowienia. Sąd Apelacyjny ostatecznie opowiedział się za taką właśnie relacją między sankcjami przewidzianymi w art. 58 § 1 k.c. i art. 385¹ k.c.

Nieważność postanowień umownych kształtujących klauzule przeliczeniowe i wiążących wysokość świadczeń stron z kursem waluty obcej ze względu na uprawnienie banku do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy i ustalenia wysokości rat kredytu nie przesądzałyby o nieważności umowy kredytu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 50, z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 914/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 4 marca 2025 r., I CSK 1715/24).

Zasadnie natomiast powódka zarzuca, że ocena wymagalności roszczenia o zasądzenie na jej rzecz świadczeń podlegających zwrotowi w związku z upadkiem umowy ze skutkiem *ex tunc* dokonana została z naruszeniem art. 455 k.c.

Oświadczenie konsumenta o braku woli związania niedozwolonym postanowieniem (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21) nie wymaga dla swej skuteczności żadnej szczególnej formy ani złożenia w szczególnych okolicznościach, w tym np. przed sądem. Wystarczające jest spełnienie wymagań stawianych przez ustawodawcę oświadczeniu woli w art. 60 k.c. Postawienie wierzytelności powódki o zwrot świadczeń spełnionych przez nią na rzecz pozwanego w wykonaniu umowy w stan wymagalności nie wymagało zatem wyrażenia przez powódkę w toku procesu – po uprzednim poinformowaniu przez sąd o związanych z tym skutkach – dobrowolnej i świadomej zgody na objęcie ochroną przed skutkami dostrzeżonej abuzywności postanowień umowy kredytu. Realizacja uprawnień wynikających z abuzywności klauzuli i niezwiązania umową w całości może nastąpić również przez wezwanie banku do zwrotu kwot uiszczonych rat kredytu z powołaniem się na niedozwolony charakter tych postanowień. Od tej chwili niedozwolone postanowienie lub umowa w całości stają się trwale bezskuteczne, a bezterminowe roszczenie konsumenta o zwrot spełnionych świadczeń staje

się wymagalne (art. 455 k.c.). Opóźnienie się dłużnika ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, uprawnia natomiast wierzyciela żądania odsetek za opóźnienie (art. 481 k.c.).

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1964), orzeczono jak w sentencji.

Marta Romańska

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

[dr]

[a.ł]